

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії та філософії

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

рівень вищої освіти бакалавр

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 032 Історія та археологія

освітньо-професійна програма Історія, європеїстика, археологія.

Силабус навчальної дисципліни «Філософія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;

галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 Історія та археологія, освітньо-професійної програми Історія, європеїстика, археологія.

Розробник: Опейда Л. М., доцент кафедри всесвітньої історії та філософії, кандидат філософських наук, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії та філософії

протокол № від вересня 2020 р.

Завідувач кафедри: _____ (Л. В. Стрільчук)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 032 Історія та археологія освітньо-професійна програма Історія, європеїстика, археологія. освітній рівень – бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів120/4		Рік навчання 3
		Семестр 5-ий
		Лекції 26 год.
		Практичні (семінарські) 16 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
		Самостійна робота 70 год.
ІНДЗ: немає		Консультації 8 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання – українська		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Опейда Людмила Миколаївна

Науковий ступінь: кандидат філософських наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри всесвітньої історії та філософії

Контактна інформація: телефон (моб.) + 38 (098) 5218649;

e-mail: opeida@gmail.com

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис дисципліни

Анотація курсу. Програма навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності «Історія та археологія».

Програма містить три змістові модулі: 1) Специфіка філософського знання. Історичні типи філософії; 2) Загальнотеоретичні основи філософії; 3) Філософія людини та філософія суспільства.

Мета навчальної дисципліни полягає у розгляді основних напрямів становлення і розвитку філософської думки, теоретичних і методологічних основ філософії, що дасть можливість студентам зрозуміти філософію як духовний процес, який проходить у сфері культури людства, як невід'ємна частина суспільного життя.

Завданням навчальної дисципліни є: навчити студентів аналізувати філософські погляди та концепції; оперувати основними поняттями, обґрунтовувати нові думки, критикувати хибні судження, розкривати зв'язки між явищами, виявляти й аналізувати суперечності, бачити життя в постійній зміні та розвитку; спонукати студентів до самостійної роботи з джерелами та філософського способу мислення.

Вивчення дисципліни «Філософія» ґрунтується на міжпредметних зв'язках із соціальними та історичними науками, логікою; здійснюється пошук відповідей на питання про взаємозв'язок науки з філософією та релігією та можливості їх майбутнього синтезу.

Результати навчання (компетентності).

Інтегральні компетентності (ІК)

— здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування

теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов. **(ІК)**.

Загальні компетентності (ЗК)

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. **(ЗК 1)**.
2. здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя **(ЗК 2)**.
3. здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу **(ЗК 3)**.
4. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел. **(ЗК 6)**.
5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. **(ЗК 7)**.
6. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. **(ЗК 8)**.
7. Здатність бути критичним і самокритичним. **(ЗК 9)**.

Фахові компетентності (ФК)

1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності. **(ФК 1)**
2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах. **(ФК 2)**
3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією. **(ФК 3)**
4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи. **(ФК 4)**
5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.). **(ФК 5)**
6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних. **(ФК 6)**
7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини. **(ФК 7)**
8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні соціальні події та явища. **(ФК 8)**
9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень. **(ФК 9)**
10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією. **(ФК 10)**
11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність. **(ФК 11)**
12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами. **(ФК 12)**

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Специфіка філософського знання. Історичні типи філософії						
Тема 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві	6	2		4		ДС, 5
Тема 2. Історичні типи філософії	8	2	2	4		ДС, 5
Тема 3. Особливості та фундаментальні проблеми античної філософії	8	2	2	4		ДС, 5
Тема 4. Філософія середньовіччя та епохи Відродження	6	2		4		
Тема 5. Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII–XVIII)	6	2		4		
Тема 6. Німецька класична філософія	7	2		4	1	
Тема 7. Сучасна світова філософія	7	2		4	1	
Тема 8. Українська філософія у контексті світової культури	6	2		4		
Разом за модулем 1	54	16	4	32	2	15
Змістовий модуль 2. Загальнотеоретичні основи філософії						
Тема 9. Філософське вчення про буття (онтологія)	9	2	2	4	1	ДС, 5
Тема 10. Філософія свідомості	9	2	2	4	1	ДС, 5
Тема 11. Філософія пізнання: гносеологія, епістемологія, методологія	8	2	2	4		ДС, 5
Тема 12. Діалектика як теорія і як метод	6		2	4		ДС, 5
Разом за модулем 2	32	6	8	16	2	20
Змістовий модуль 3. Філософія людини та філософія суспільства						
Тема 13. Філософська антропологія	6		2	4		ДС, 5
Тема 14. Філософія культури	7	2		4	1	
Тема 15. Соціальна філософія	7		2	4	1	
Тема 16. Філософія історії	9	2		6	1	
Тема 17. Теорія цінностей (аксіологія)	5			4	1	
Разом за модулем 3	34	4	4	22	4	5
Види підсумкових робіт						Бал
Іспит (комп'ютерне тестування)						60
Усього годин / Балів	120	26	16	70	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/

контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

1. Філософія Стародавнього Сходу.
2. Особливості та фундаментальні проблеми античної філософії.
3. Схоластика та патристика – основні напрямки філософії середньовічної Європи.
4. Гуманістичний характер філософії епохи Відродження.
5. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва.
6. Німецька класична філософія.
7. Філософія XIX – XX століть та сучасна західна філософія.
8. Онтологія: філософський зміст проблеми буття.
9. Філософія свідомості.
10. Філософія пізнання: гносеологія, епістемологія, методологія.
11. Діалектика як теорія і як метод.
12. Філософська антропологія.
13. Філософія культури.
14. Соціальна філософія.
15. Філософія історії.
16. Теорія цінностей (аксіологія).

IV. Політика оцінювання

Оцінювання студентів здійснюється на семінарському занятті (максимальний бал – 5).
Студент може перескладати теми в разі відсутності на занятті з поважної причини.

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді екзамену (комп'ютерного тестування) на якому студент може отримати до 60 балів залежно від правильності та повноти відповідей. У ході складання іспиту студент має дати відповідь на тридцять тестових запитань протягом 45 хвилин.

Підсумкова оцінка визначається за 100-бальною шкалою: і складається із сумарної кількості балів поточного оцінювання (40 балів) і результатів комп'ютерного тестування (60 балів).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Аристотель. Метафизика / Аристотель. – К. : Основи, 2002. – 826 с.
2. Арістотель. Політика / Арістотель. – К. : Основи, 2000. – 238 с.
3. Адорно Т. В. Проблемы философии морали / Т. В. Адорно – М. : Наука, 2000. – 238 с.
4. Алексеев П. В. Философия : [учебник] / П. В. Алексеев. – М. : Наука, 2001. – 603 с.

5. Андрущенко В. П. Вступ до філософії. Великі філософії / В. П. Андрущенко. – Х. : СИДФНЧиженкр С. Ю. Тов. “РНФ”, 2005. – 512 с.
6. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст) : [підруч. для вузів] / В. П. Андрущенко. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
7. Барулин В. С. Социальная философия : [учебник] / В. С. Барулин. – М. : Знание, 1999. – 558 с.
8. Бердяев Н. А. О назначении человека / Н. А. Бердяев. – М. : Логос, 1993. – 458 с.
9. Бойченко І. В. Філософія історії : [підручник] / І. В. Бойченко. – К. : Знання, 2000. – 723 с.
10. Вернадский В. И. Философская мысль натуралиста / В. И. Вернадский // Мир философии. – М. : Наука, 1992. – 567 с.
11. Винниченко В. Відродження нації / В. Винниченко. – К. : Знання, 1990. – 728 с.
12. Всемирная энциклопедия : Философия / ред. А. А. Грицанова. – М. : Наука, 2001. – 1311 с.
13. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості : дослідження категорії “громадянське суспільство” / Ю. Габермас. – Л. : Свічадо, 2000. – 317 с.
14. Гадамер Ганс-Георг. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Ганс-Георг Гадамер. – К., 2000. – 457 с.
15. Гегель Г. В. Ф. Лекции по философии истории / Г. В. Ф. Гегель. – СПб. : Наука, 2000. – 477 с.
16. Горський В. С. Історія української філософії : [навч. посіб.] / В. С. Горський – К. : Знання, 2001. – 374 с.
17. Гуревич П. С. Философия культуры : [учеб. для вузов] / П. С. Гуревич. – М. : Наука, 2001. – 349 с.
18. Гуревич П. С. Философская антропология : [учеб. пособие для вузов] / П. С. Гуревич. – М. : Наука, 2001. – 454 с.
19. Гулыга А. В. Немецкая классическая философия / А. В. Гулыга. – М. : Знание, 2001. – 413 с.
20. Гуссерль Э. Философия как строгая наука / Э. Гуссерль. – М. : Знание, 1997. – 743 с.
21. Декарт Р. Міркування про метод : Щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках / Р. Декарт. – К. : Тандем, 2001. – 101 с.
22. Джеймс В. Прагматизм / В. Джеймс. – К. : Знание, 2000. – 142 с.
23. Жильсон Э. Философ и теология / Э. Жильсон. – М. : Наука, 1995. – 189 с.
24. Зотов А. Ф. Западная философия XX века : [учеб. пособие] / А. Ф. Зотов. – М. : МГУ, 1998. – 431 с.
25. Історія філософії : [підручник] / [за ред. проф. В. І. Ярошеця]. – К. : Знання, 2002. – 774 с.
26. Історія філософії : [словник] / [за ред. проф. В. І. Ярошеця]. – К. : Знання, 2005. – 1200 с.
27. Кармин А. С. Философия : [учеб. для студ. и асп. вузов] / А. С. Кармин. – СПб. : ДНК, 2001. – 531 с.
28. Канке В. А. Философия : [учеб. пособие] / В. А. Канке. – М. : Логос, 2001. – 270 с.
29. Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант. – К. : Юніверс, 2000. – 501 с.
30. Касьян В. І. Філософія : [Навч. посіб.] / В. І. Касьян. – К. : Знання, 2004. – 406 с.
31. Кемеров В. Е. Хрестоматия по социальной философии : [учеб. пособие для вузов] / В. Е. Кемеров. – М. : Знание, 2001. – 569 с.
32. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун. – М. : Знание, 2001. – 605 с.
33. Огородник І. В. Історія філософської думки в Україні : Курс лекцій : [навч. посіб.] / І. В. Огородник. – К. : Знання, 1999. – 543 с.
34. Опейда Л. М. Від подорожування до філософування: світоглядно-філософський аналіз / Л. М. Опейда, А. Р. Опейда // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – № 12 (396). – С.15–18.

35. Опейда Л. М. Туризм як внутрішня потреба екзистенційного оновлення особистості / Л. М. Опейда, А. Р. Опейда // Соціологічні студії : наук.-практ. журнал. – 2015. – № 2 (7). – С. 43–46.
36. Опейда Л. М. У пошуках смисложиттєвих орієнтирів / Л. М. Опейда // Наук. вісн. СНУ ім. Лесі Українки – Луцьк, 2018. – № 11 (384). – С. 46–50.
37. Опейда Л. М. Філософія : навчально-методичні рекомендації з курсу / Л. М. Опейда. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 24 с. Науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки надано гриф “Рекомендовано” (протокол № 2 від 21.10.2015р.).
38. Опейда Л. М. Цивілізаційні перспективи людства: світоглядно-філософський аналіз / Л. М. Опейда, А. Р. Опейда // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – № 13 (397). – С.17–22.
39. Opeida L., Opeida A. The development and implementation of innovative and information technologies in the tourism activities and educational process (using “Virtual Volyn” as an example) / L. Opeida, A. Opeida // KELM : Knowledge. Education. Law. Management. (Nauka. Oświata. Prawo. Zarządzanie). – Lodz : PIKTOR, 2017. – № 4(20) – P. 272–277. (Index Copernicus, Academic Resource Index, World Cat).

VIII. Перелік питань до іспиту

1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.
2. Соціальні умови та духовні джерела формування філософії.
3. Світогляд, його суспільно-історичний характер.
4. Співвідношення філософії з наукою і релігією.
5. Філософські проблеми і дисципліни. Специфіка філософського знання.
6. Методи та функції філософського знання.
7. Особливості філософських категорій в порівнянні з поняттями конкретних наук.
8. Історико-філософський процес. “Основне питання філософії”: різноманіття підходів.
9. Західна та східна моделі (парадигми) філософії.
10. Особливості давньоіндійської філософії.
11. Давня китайська філософія.
12. Основні школи давньогрецької філософії.
13. Філософія античного світу.
14. Теоцентричний характер середньовічної філософії. Полеміка реалізму та номіналізму.
15. Арабська філософія середньовіччя та її відношення до античної філософської спадщини (Авіценна, Аверроес, Аль-Фарабі).
16. Антропоцентризм філософії Відродження, її гуманістична спрямованість та світоглядний зв'язок з літературою та мистецтвом.
17. Наукові революції XVII століття. Проблема методу пізнання у філософії Ф. Бекона і Р. Декарта.
18. Вчення про субстанцію у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).
19. Ідеї гуманізму та Просвітництва у філософії XVIII століття (Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Вольтер).
20. Основи теорії пізнання І. Канта.
21. Філософська система Г. Гегеля.
22. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
23. Філософія марксизму.
24. Особливості сучасної світової філософії.
25. Позитивізм та його різновиди.
26. Ірраціоналізм А. Шопенгауера, С. К'єркегора, і “філософія життя” Ф. Ніцше.
27. Філософія психоаналізу і неофрейдизм.

28. Екзистенціально-антропологічні напрями філософії.
29. Ситуація Постмодерну у філософії.
30. Філософська культура Київської Русі.
31. Філософська система Г. Сковороди.
32. Ідеї державотворення у філософській та суспільно-політичній думці України кінця XIX – початку XX століття.
33. Російська релігійна філософія XIX – початку XX століття.
34. Проблема буття у філософії.
35. Матерія і рух. Простір і час.
36. Проблема свідомості у філософії.
37. Свідомість як ідеальне буття.
38. Свідомість і самосвідомість. Структура і форми самосвідомості.
39. Суспільна свідомість та її співвідношення із суспільним буттям.
40. Пізнання як предмет філософського аналізу.
41. Чуттєве і раціональне пізнання.
42. Проблема істини в пізнанні.
43. Роль практики в процесі пізнання.
44. Наука і наукове пізнання.
45. Поняття методу і методології. Загальнонаукові методи пізнання.
46. Закон як форма відображення об'єктивного світу і ступеня розвитку пізнання.
47. Діалектика як теорія і як метод.
48. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток. Закони діалектики.
49. Суперечність як джерело розвитку.
50. Закон єдності й боротьби протилежностей.
51. Роль закону заперечення заперечення в постановці і розв'язанні проблеми співвідношення прогресу і регресу в суспільному розвитку.
52. Категорії “якості”, “кількості”, “міри” у світлі закону взаємного переходу кількісних та якісних змін.
53. Сутність і явище як категорії діалектики.
54. Категорії можливості та дійсності, їх взаємозалежність.
55. Категорії частини і цілого, їх взаємозв'язок.
56. Категорії необхідності та випадковості.
57. Діалектична єдність категорій змісту і форми.
58. Поняття системи та елемента. Принцип системності в науці.
59. Сутність причинно-наслідкового зв'язку. Детермінізм і фаталізм.
60. Категорії одиничного, особливого і загального та їх взаємозв'язок.
61. Проблема людини у філософії.
62. Основні філософські підходи до сутності людини.
63. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині.
64. Проблема духовності та сенсу життя людини.
65. Становлення концепції діяльнісної сутності людини.
66. Природа як предмет філософського осмислення.
67. Поняття феномену релігії.
68. Буття Бога у філософській інтерпретації.
69. Мораль як форма суспільної свідомості. Історичність моралі.
70. Культура як спосіб життєдіяльності та міра розвитку людини.
71. Філософське розуміння культури. Проблема типології культури.
72. Поняття творчості. Види творчості: науково-технічна, художня, соціальна.
73. Людина в суспільній системі: індивід, індивідуальність, особистість.
74. Феномен “відчуження” в марксизмі та екзистенціалізмі.
75. Природа суспільства у філософській традиції.
76. Форми організації суспільного буття.
77. Концепції “відкритого” і “закритого” суспільства.
78. Типологія суспільств. Сучасне інформаційне суспільство.

79. Малі та середні соціальні групи. Великі соціальні групи як основні суб'єкти суспільного розвитку(класи, нації).
80. Соціальна революція, її об'єктивні передумови і суб'єктивні фактори.
81. Глобальні проблеми сучасного суспільства і перспективи людства.